

Remiss Innovations som drivkraft – från forskning till nytta (SOU 2020:59)

KTH Holding AB (KTHH) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på betänkandet Innovation som drivkraft – från forskning till nytta (SOU 2020:59) som utvecklats under ledning av utredare Alf Karlsson.

KTHH stödjer helt det remissvar gällande betänkandet som lämnats av Kungl. Tekniska högskolan. KTHH har därför valt att fokusera på synpunkter på de förslag som berör holdingbolagens verksamhet.

Sverige har ett gott rykte när det gäller innovationsförmåga och hamnar ofta bland de främsta när länders innovationskapacitet rankas, senast i World Economic Forums innovationsindex och i European Innovation Scoreboard. Våra högskolors utbildning, forskning och nyttiggörande är viktiga drivkrafter bakom hela samhällets innovationsförmåga. Den resurs vi utgör måste självklart ständigt utvecklas, men vi bör också vårda de delar som i dag fungerar väl.

”OECD Review of Innovation Policy” har vid två tillfällen¹ på uppdrag av Regeringskansliet utvärderat Sverige som innovationsnation. Rekommendationen var tydlig; för att behålla en stark position som ledande innovationsnation måste Sverige våga satsa på de redan starka modernerna samt att prioritera och öka det svenska deltagande i Europeiska forsknings och innovationsaktiviteter. Det är därför centralt att Sverige som nation inte ställer bredd mot spets om vi vill stärka Sveriges konkurrenskraft, sysselsättning och ekonomiska utveckling.

Svenska lärosäten verkar på en alltmer internationell marknad, främst genom olika samarbeten inom EU och innovation spelar en allt viktigare roll. De innovationer som uppstår inom internationella samarbeten måste tas om hand vilket kräver att lärosätena har rätt verktyg, t.ex. holdingbolag med resurser att stötta de innovationer som uppstår. Annars är risken stor att den IP som tas fram i dessa internationella sammanhang kommersialiseras i bolag som sätts upp utanför Sverige, utan svenska ägarintressen.

Stockholms har under de senaste 10 åren etablerat sig som en av Europas och världens främsta startuphubbar och KTH spelar en vital och viktig roll i utvecklingen, både genom att tillhandahålla talanger och världsledande forskningsinfrastruktur men också genom att det startas ett stort antal bolag av våra studenter och forskare. KTH har under lång tid arbetat strategiskt och processororienterat för att utveckla ett starkt komplett innovationsstöd vid KTH. Innovationskontorets nära koppling till holdingbolaget och holdingbolagets möjlighet att ta över och investera i bolag och immateriella tillgångar (IP) är en mycket viktig del i arbetet med att nyttiggöra resultat. KTH har också etablerat ett starkt kompletterande innovationsekosystem med uppkoppling mot världsledande inkubatorer, ledande innovationsmiljöer i Europa, Asien och USA, investerar- och företagarnätverk samt deltagande i stora innovationsinriktade EU partnerskap. Holdingbolaget och innovationskontoret har varit en förutsättning för att KTH:s aktiva roll i den utvecklingen.

---

¹ 2012 och 2016

Synpunkter på förslag

Övergripande

KTHH anser att betänkandet inte har uppfyllt sitt aviserade syfte att innovationsstödet vid lärosätena genom föreslagna förändringar mer ändamålsenligt ska kunna bidra till att stärka Sveriges innovationskraft och därmed landets konkurrenskraft, sysselsättning och ekonomiska utveckling. Betänkandet sönderfaller i sinsemellan icke förenliga delar vilka landar i förslag som motverkar en rationell och utvecklande verksamhet vid lärosätena.

KTHH välkomnar dock följande förslag i betänkandet:

- Betänkandet sätter ett behövt fokus på behovet av ett breddat nyttiggörande-uppdrag för holdingbolag.
- Fler högskolor ska ges tillgång till holdingbolag.
- Holdingbolagen ska ges ett samhällsuppdrag i likhet med exempelvis Almi.

KTHH välkomnar också betänkandets förslag om utökat verifieringsstöd. Det är viktigt att möjliggöra fortsatt fördelning via holdingbolagen för att säkerställa hög effektivitet och att inte blanda ihop dessa verifieringsmedel med medel inom myndigheten. Denna modell har tillämpats av VINNOVA sedan 2012 på ett mycket effektivt sätt.

Betänkandet genomsyras av en generell misstro mot högskolor, dess ledningar och holdingbolagens styrelser att själva ta ansvar för nyttiggörande, vilket är mycket olyckligt. Innovation och nyttiggörande är en integrerad del av utbildning och forskning och måste därför hållas ihop. Allt annat är en återgång till något förlegat som skulle radera ut den bredare förståelse av nyttiggörande som vuxit fram inom forskning och praktik under många år. KTH har på ett förtjänstfullt sätt under åren lyckats bända upp de stuprör som tidigare direktiv delat in i forskning, utbildning och samverkan.

KTHH ställer sig mycket kritiskt till flera av betänkandets långtgående förslag som presenteras mot bakgrund av bristfälliga och direkt felaktiga analyser:

- Förslagen om borttagande av holdingbolagens investeringsmandat och inrättande av ett nationellt bolag tar bort närheten mellan studenter, forskare och den professionella stödorganisationen.
- Förslagen gällande styrning, uppföljning och kontroll av högskolors arbete med nyttiggörande riskerar att distansera beslutsprocessen från aktörerna och motverkar högskolans autonomi. Dessutom får Vinnova dubbla roller vilket alltid bör undvikas.
- Förslagen om likriktning av investeringsverksamhet tar inte hänsyn till att stora forskningsinriktade universitet och mindre högskolor har olika förutsättningar och därmed olika behov av innovationsstödsverksamhet. Detta måste beaktas i utformande av förslag, vilket betänkandet inte har lyckats med. Ej heller har betänkandet klarat att identifiera olika forskningsområdets behov av stödformer för sin innovationsverksamhet. Det finns ingen "one size fits all" för denna typ av verksamhet.

Holdingbolagens roll

KTHH anser att betänkandet saknar en grundläggande analys och förståelse för hur viktiga holdingbolagen faktiskt är för högskolors förmåga att nyttiggöra resultat. Holdingbolagen skapades utifrån ett behov på högskolor i Sverige av att kunna agera kommersiellt och ta ett ägaransvar där högskolan själv inte kan agera. Eftersom lärosätena inte kan äga IP eller

andelar i bolag behövs en juridisk person i högskolans närhet som kan axla en del av det lagfästa ansvaret att verka för nyttiggörande av innovationer.

Holdingbolagets unika roll består i att det utgör en integrerad del i högskolans innovationsstöd och innovationsekosystem med lokal förankring, närhet och stor förståelse och respekt för den akademiska kontext som innovationer uppstår i. Holdingbolaget är en naturlig partner med stort förtroende från både högskolan och forskarna och har en upparbetad förmåga att förstå och investera i idéer i tidiga faser samt kan säkerställa att högskolans och forskarens intressen tillvaratas i senare investeringsrundor. Innovationskontorets nära koppling till holdingbolaget och holdingbolagets möjlighet att ta över och investera i bolag och immateriella tillgångar (IP) är också en viktig del i arbetet med att nyttiggöra resultat. Närheten till och förståelsen av den specifika högskolans verksamhet är centralt för investeringar i resultat som kommer ur universitetet, då dessa är nära sammanflätade med lärosätets forskning och utveckling. Detta är svårt, för att inte säga omöjligt, för en centraliserad aktör att uppnå.

Ett exempel på när detta skett är ett aktuellt fall där KTHH har tagit över och utvecklat ett kommersiellt intressant patent från en forskare på KTH och investerat i att stärka och utveckla patentet tillsammans med IPR från ett ledande forskningsinstitut vid Cambridge i Storbritannien. Ett bolag med gemensamt ägande har startats för att kommersialisera tekniken. I den affären har KTHH kunnat styra licensavtalet så att vi behåller rätten till tillämpningsområden som är viktiga för fortsatt forskning vid KTH och som dessutom kan licensieras ut på kommersiella villkor till andra parter.

Holdingbolagen bör alltså inte bara ses eller bedömas utifrån sig självt och specifika ekonomiska framgångar utan också utifrån den stärkande effekt de har på lärosätet såsom en nära allierad kommersiell aktör som förstår lärosätets unika position. De är en plattform för ökad samverkan i det regionala, nationella och internationella innovationsstödssystemet.

Det är inte relevant att jämföra holdingbolagens investeringsverksamhet med stora riskkapitalfonder på det sätt betänkandet gör. Holdingbolagen fokuserar på investeringar i projektbolag som är sprungna ur lärosätets verksamhet som ofta kännetecknas av hög komplexitet, hög risk såväl i sak som i initiativtagarnas brist på erfarenhet, samt längre tid till marknaden. De forskare som står bakom har ofta ett ben kvar i akademien och studenterna är oftast nyutexaminerade. Holdingbolagen kan hantera denna högre risk p.g.a. av att vi besitter specifik kunskap om och tillgång till den kontext resultaten kommer ifrån. Det krävs även ett mer tålmodigt och längre perspektiv på tid till avkastning. I utlandet finns det ett särskilt begrepp för lärosätetsnära investeringar genom riskkapital; "Patient capital" som är mer tillämbart i detta fall.

Betänkandet brister i ekonomisk analys och analys av holdingbolagens effektivitet:

- I betänkandet saknas det en sammanställning och analys över holdingbolagens finansiering sedan starten. KTHH har sedan starten i mitten av 1990-talet sammanlagt fått ett aktieägartillskott på drygt 25 miljoner kronor från regeringen. Kungl. Tekniska högskolan är förhindrad att tillföra investeringsmedel. Trots denna lilla kapitalbas sker idag aktiv investeringsverksamhet som stödjer en stor mängd bolag med gott utfall.
- I betänkandet påstås att endast ett fåtal holdingbolag bedriver en aktiv investeringsverksamhet vilket är fel och stämmer inte med holdingbolagens redovisning. Närmare hälften (47 procent) av holdingbolagen investerar i fyra eller fler bolag varje år. KTHH tillhör inte de holdingbolag som i betänkandet lyfts fram som särskilt aktiva vilket är anmärkningsvärt. KTHH har de senaste fem åren haft en

genomsnittlig avkastning på det egna kapitalet på knappt 12%, genomfört 44 investeringar och gjort 8 exits till ett sammanlagt värde på 22,4 miljoner sek. Sammanlagt har bolagen i KTHH:s portfölj under perioden rest 464 miljoner kronor i privat kapital. Det är därmed tydligt att de relativt små investeringar, i mycket tidig fas, som görs har stor positiv hävstångseffekt.

Ökat fokus på immateriella tillgångar

KTHH delar betänkandets tanke om att högskolornas arbete med att ta fram strategier och processer för hantering av immateriella tillgångar är en viktig framgångsfaktor för att livskraftiga innovationer skapas och hanteras på ett konstruktivt sätt samt för att skydda och skydda högskolans forskningsbas. Det handlar både om att värna de rättigheter som högskolans forskare har genom lärarundantaget, men också om att en högskola ska kunna skydda de rättigheter den själv förfogar över. I det sammanhanget är det inte logiskt att som betänkandet föreslår kraftigt begränsa holdingbolagens möjligheter att investera i och ta ett aktivt ansvar som ägare av IP i de fall forskare själva inte vill driva utvecklingen av ett resultat. Betänkandet förringar här de vägval i sin karriär som forskare såväl som andra inom akademien har rätt att göra.

Det nationella finansieringsbolaget

Betänkandets tydligaste exempel på brister gällande analys och slutsats är förslaget att frånta varje holdingbolag dess eget investeringsmandat och i stället bilda ett av holdingbolagen samägt nationellt bolag, "Finansieringsbolaget". Finansieringsbolaget ska ta över holdingbolagens existerande innehav i projektbolag samt ta över ansvaret för framtida investeringar i bolag sprungna ur den akademiska miljön. Motiven för detta förslag, som innebär en drastisk förändring för verksamheten i holdingbolagen, är inte redovisade på ett tillfredsställande sätt och ligger inte i linje med betänkandets generella ansats att öka legitimiteten och användningen av både innovationskontoren och holdingbolagen. Betänkandets huvudförslag raserar välfungerande verksamheter och riskerar att helt motverka det arbete som under många år har lagts ner för att integrera samverkan och nyttiggörande i högskolans verksamhet.

I betänkandet framförs att ett nationellt Finansieringsbolag skulle innebära en likvärdighet i företagsfinansiering över hela landet. Men det presenteras inga analyser över hur det ska uppnås och säkerställas i praktiken. Det finns ingen garanti för att en central aktör, frikopplad från den lokala miljön, skulle bedriva verksamheten bättre eller ge ett mer likvärdigt stöd.

I ett centralt bolag, med uppdraget att ge likvärdigt stöd, kommer verksamheten strömlinjeformas och likriktas. De olika profilerna på svenska universitet är en styrka och investeringar i resultat måste ta hänsyn till dessa olikheter, vilket systemet med holdingbolag gör, att holdingbolagen har utvecklats och anpassats till lokala förutsättningar under drygt 25 års tid. Bra investeringar är starkt kopplat till engagemang, insyn och förståelse, vilket kräver en nära koppling till det man investerar i. Holdingbolagen kan luta sig mot starka varumärken och lärosätena kan tillsammans med holdingbolagen skydda lärosätets och forskarnas intressen. Det har idag utvecklats en mycket värdefull 'pay it forward' – kultur där exitvinster från holdingbolagets investeringar återinvesteras i nya bolag från lärosätet. Detta riskerar att förloras helt om det förslag som presenteras i betänkandet skulle bli verklighet.

Betänkandet föreslår även att det centrala finansieringsbolaget ska utreda förutsättningar för att starta en nationell process för licensiering. Att ta bort holdingbolagens mandat att bedriva licensieringsarbete och flytta ut en del av det kommersiella ansvaret på ett nationellt bolag ger helt fel signaler och undergräver högskolans ställning, både internt och externt t.ex. i stora forskningssamarbeten på EU nivå. Vi ser en stor risk att betydande värden i IP går förlorade samt att möjligheter att etablera olika forskningssamarbeten och exploatera IP ur dessa försvåras när lärosätet inte har möjlighet att själv hantera och exploatera IP. Lärosätenas

internationella anseende har ett värde som skulle kunna försvagas och äventyra lärosätets verksamhet i forskningssamverkan och samverkansprojekt på europeisk nivå.

KTHH menar att förslagen med att frånta holdingbolagen dess investeringsmandat samt dess möjlighet att ta ett aktivt ägaransvar riskerar att kraftigt försvaga och begränsa svenska högskolors förmåga att nyttiggöra de resultat som uppkommer. Förslaget riskerar också att avsevärt försämra svenska högskolors förmåga att samverka på den internationella arenan, vilket i en förlängning kan leda till att de resultat som skapas i dessa samarbeten fångas upp och kommersialiseras utanför Sverige.

Sammantaget menar KTHH att det saknas motivering och argument för ett gemensamt finansieringsbolag. Detta förslag pekar i en riktning som är i direkt motsats till betänkandets direktiv.

Kapitalisering och styrning

KTHH välkomnar förslaget att högskolan genom bemyndigande ska få möjlighet att överföra anslag eller donationsmedel till holdingbolagen. Samtidigt efterfrågar KTHH en grundläggande analys över hur holdingbolagen på sikt kan kapitaliseras upp med investeringsmedel för att säkra att de har medel för att utföra sitt uppdrag.

Ett ökat fokus på nyttiggörande får inte ske på bekostnad av lärosätenas basanslag. Basanslagens andel av den totala statliga forskningsfinansieringen är redan kritiskt låg och stora delar binds upp i krav på samfinansiering.

Betänkandet föreslår och beskriver en omfattande och byråkratisk process för att säkerställa en bättre styrning och uppföljning av bolagen samt att underlag redovisas till riksdagen. Detta skulle ske genom det nationella finansieringsbolaget. KTHH anser att det är en kostsam och onödig omväg. KTHH anser att holdingbolagens verksamhet bör redovisas till riksdagen i större utsträckning än vad som gjorts. Redovisning kan med fördel ske genom skrivelse 140 i likhet med andra statliga bolag. KTHH vill också framhålla att holdingbolagets verksamhet har redovisats till regeringen i den utsträckning som efterfrågats. En resurseffektiv lösning torde vara enkel att åstadkomma inom Regeringskansliet och en mer strukturerad styrning kan åstadkommas genom den årliga dialogen mellan förvaltande högskola och Regeringskansliet. Holdingbolagens verksamhet kan då också på ett bättre sätt förstås som en del av den totala verksamheten och ambitionen vid högskolan helt i enlighet med forskningspropositionens ambition.

Föreningen Universitets Holdingbolag i Sverige - FUHS kan vidareutvecklas till en plattform för ökat erfarenhetsutbyte och kompetensdelning mellan befintliga och nya holdingbolag samt driva och utveckla frågor som rör medlemmarna. FUHS kan utveckla sin verksamhet för stöd och samverkan inom kretsen av nya och gamla holdingbolag.

Betänkandets förslag

6.1.1-2 KTHH tillstyrker förslaget om ett utvidgat nyttiggörandebegrepp i högskolelagen men avstyrker förslaget om att nyttiggörandeuppdraget ska förtydligas i högskoleförordningen då detta anses inskränka högskolans autonomi.

6.2 KTHH avstyrker förslaget om att ansvaret för nyttiggörande ska ligga på högskolans styrelse.

6.2.1 KTHH avvisar förslaget om att viss styrning av holdingbolagen flyttas till högskoleförordningen. KTHH anser att även detta förslag inskränker högskolans autonomi. Dessutom ser vi problem med att lyfta över styrning av ett aktiebolag till en förordning som

styr myndigheter. Vi saknar en analys över hur förslaget om ändring i högskolelagen förhåller sig till andra relevanta lagar som företag verkar inom.

7.2 KTHH tillstyrker att UKÄ får i uppdrag att följa upp lärosätenas arbete med nyttiggörande men avvisar det förslag som innebär att Vinnova ska utvärdera högskolornas arbete med nyttiggörande. KTHH föreslår istället att ansvarig myndighet bör vara UKÄ. Innovation och nyttiggörande är numer integrerade delar av utbildning och forskning och bör därmed följas upp och utvärderas på samma sätt.

7.2.1 KTHH avstyrker förslaget om att holdingbolagens verksamhet ska redovisas som särskild del i den återkommande forskningspropositionen. KTHH förordnar istället en årlig redovisning i skrivelse 140 i linje med hur andra statliga bolag redovisas till riksdagen.

7.3.1 KTHH ställer sig positivt till att innovationskontorens uppdrag breddas och att dessa får utökade anslag. Dock anser vi att ett framtagna av det befintliga uppdraget inte behövs.

7.3.2 KTHH anser att stödet till högskolor som inte har innovationskontor fungerar väl. KTHH håller med om att det är önskvärt att förlänga stödet en tid även efter att studenten eller den anställde lämnat högskolan men vill poängtera att resurser är begränsade och att det är av vikt att högskolan har stöd i beslutet att främst stödja idébärare som har en aktuell relation till högskolan.

7.3.3 KTHH avstår att lämna synpunkter gällande enskilda utbildningssamordnares möjlighet att bedriva innovationskontor.

7.3.4 KTHH avvisar förslaget med att omprövning av att driva innovationskontor ska göras vart fjärde år.

7.3.5 KTHH tillstyrker förslaget gällande justering av redovisning i årsredovisning samt att nyckeltal framgent ska ingå i UKÄs årliga uppföljning.

7.3.6 KTHH ställer sig positiva till ökade anslag och ytterligare verifieringsstöd. KTHH anser att fördelningsmodellen av hur anslagen ska fördelas bör utvecklas. Verifieringsmedlen bör direkt överföras till holdingbolagen, inte till lärosätet. Detta för att säkra effektivt hanterande.

7.4 KTHH avstyrker förslaget om det tematiska innovationsuppdraget. Liknande initiativ finns redan i VINNOVAs uppdrag att förverkliga inom ramen för sin verksamhet.

8.1.1 KTHH tillstyrker betänkandets förslag att ta fram högskolespecifika strategier för hantering av immateriella tillgångar.

8.1.2 KTHH tillstyrker betänkandets förslag om att ge PRV ett fortsatt uppdrag att tillhandahålla utbildning och ökad kunskap kring immaterialrättsliga frågor.

8.1.3 KTHH tillstyrker förslaget att lärosätet tillsammans med arbetsgivarverket, arbetstagarorganisationer samt studentorganisationer skall arbeta för att öka kunskap inom det immaterialrättsliga området

8.1.4 KTHH avvisar förslaget om att Finansieringsbolaget ska tillhandahålla stöd i statsstödsrättsliga och immaterialrättsliga frågor.

8.2 KTHH avvisar förslaget med inrättande av ett nationellt center för entreprenörskap i enlighet med betänkandets förslag. KTHH föreslår istället en satsning på att stärka både

forskning och utbildning inom ämnet entreprenörskap samt skapande av en samverkansnod mellan flera olika högskolor.

8.3 KTHH avstår att lämna synpunkter gällande uppdrag till arbetsgivarverket att kartlägga hinder för ökad rörlighet mellan akademi och näringsliv och övrig offentlig sektor.

8.4 KTHH anser det vara av stor vikt att undanröja hinder för ökat nyttiggörande. KTHH ställer sig dock frågande om det är ytterligare en kartläggning som behövs. Detta har redan behandlats i flera andra utredningar exempelvis SOU 2015:16; Ökat värdeskapande ur immateriella tillgångar. KTHH vill också poängtera att de kulturella hinder som betänkandet pekar på är en fråga som ledningen vid respektive högskola bör adressera internt.

8.5 1-2 KTHH ställer sig positivt till att arbetet med nyttiggörande förstärks inom forskningsråden, men det är av yttersta vikt att den finansiering som finns tillgänglig för fri grundforskning inte inskränks.

9.1-2 KTHH välkomnar betänkandets ansats i det att holdingbolagen bör användas i större utsträckning och öka sitt arbete med nyttiggörande. Förslaget att samtliga högskolor bör få bilda holdingbolag samt att högskolan genom bemyndigande ska få överföra anslag till holdingbolaget är i grunden positivt.

9.2.1-3 KTHH välkomnar förslaget med att holdingbolaget bör få ett samhällsuppdrag samt att fortsättningsvis verka på affärsmässiga grunder.

9.2.4 KTHH avvisar förslaget om att ingen som är anställd vid lärosätet kan bli ordförande eller vice ordförande i holdingbolaget. Eventuella jäv måste beaktas.

9.3 1-2, 5 KTHH avvisar kraftfullt förslaget om bildandet av ett gemensamt bolag "Finansieringsbolaget" med avsikt att förbättra redovisning, styrning och utveckling samt tillhandahålla ett likvärdigt investeringsstöd. KTHH avvisar också förslaget om att Finansieringsbolaget får i uppdrag att utveckla en nationell process med licensiering

9.3.3 KTHH tillstyrker delvis förslaget om att högskolorna ges ökad möjlighet att använda holdingbolagen, men med bibehållit investeringsmandat.

9.3.4 KTHH tillstyrker förslaget om att holdingbolagen inte bör kunna bedriva egen uppdragsutbildning men väl annan utbildningsverksamhet.

9.3.6 KTHH tillstyrker att förbudet för holdingbolagen att bedriva sådan verksamhet som ingår i högskolornas grundläggande verksamhet förtydligas i enlighet med förslaget.

Remissvaret har sammanställts av Lisa Ericsson VD och Daniel Carlsson investeringsansvarig KTH Holding AB samt Madelene Sandström, styrelseledamot KTH Holding AB. Styrelsen i KTH Holding AB har gett möjlighet att inkomma med synpunkter.

Stockholm 2021-04-28

Prof. Stefan Ståhl
Styrelseordförande

Lisa Ericsson
VD